

Висновки. Отже, ми переконані, що педагогічні й методичні технології навчання рідної мови та літератури, які розглядаються в запропонованому курсі, допоможуть зробити кожного студента – майбутнього вчителя – безпосереднім учасником навчального процесу, котрий самостійно віднаходить шляхи й засоби розв’язання проблем, що стоять перед сучасною початковою школою.

Література

1. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології : навч. посіб. / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К. : Просвіта : Книга Пам’яті України, 2000. – 386 с.
2. Педагогічні технології. Досвід. Практика : довідник. – Полтава : ПОПОПІ, 1999. – 374 с.
3. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / О.М. Пехотв та ін. ; за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2003. – 240 с.
4. Підготовка майбутніх вчителів до застосування нових технологій навчання у початковій мало комплектній школі : монографія / Н.Г. Баліцька, О.А. Біда, Г.П. Волошина та ін. ; за заг. ред. Н.С. Побірченко. – К. : Науковий світ, 2004. – 125 с.
5. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : А.С.К., 2004.
6. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах / О.Я. Савченко. – К., 1997. – 256 с.

ОРЕЛ-ХАЛІК Ю.В.

ЕСТЕТИЧНИЙ СМАК ЯК МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНА ДЕТЕРМІНАНТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ

Необхідність естетичного розвитку, у тому числі формування естетичного смаку в навчально-виховному процесі вищих закладів освіти системи МВС України, має першорядне значення для духовного розвитку майбутніх фахівців, оскільки діяльність детермінує розвиток внутрішнього світу людини, а особистісні якості мають вирішальний вплив на повсякденну фахову діяльність особистості. Вважаємо, що є всі підстави розглядати естетичний смак як сутнісну рису майбутнього правоохоронця, яка характеризує його фахову орієнтацію.

Мета статті – проаналізувати поняття “естетичний смак правоохоронця” як морально-естетичну детермінанту професійної підготовки майбутнього правоохоронця.

Професіоналізм особистості, як зазначає І. Зязюн, – це “достатній для творчого вирішення завдань професійної діяльності рівень розвитку професійної культури й самосвідомості. Професійна самосвідомість – це усталене ставлення до професії, що виявляється в системі мотивів, особистісних сенсів і цілей” [1, с. 207].

Загальний висновок досліджень полягає в тому, що успішне розв’язання такого відповідального завдання, як підготовка фахівця у вищому відомчому навчальному закладі юридичного профілю, є можливим лише за умови використання резервів усіх навчальних дисциплін. Увагу звертали як на фахові дисципліни, так і на гуманітарні, які мають великі навчально-виховні можливості. Під час загальної підготовки розвивали дуже важливі для майбутнього правоохоронця функції аналізу та синтезу, вміння узагальнювати інформацію, абстрактно

мислити, що є джерелом формування естетичного смаку майбутніх працівників МВС України, який, у свою чергу, є засобом формування й розвитку їхніх професійно значущих якостей, життєвої позиції, мотивації та творчого потенціалу.

Місце естетичного смаку у професійній діяльності працівника МВС досліджували філософи, педагоги, деонтологи. На наш погляд, на особливу увагу заслуговує наукова позиція Б. Сьєдіна, який досліджував місце естетичної культури в професійній та правовій культурі працівника органів МВС України. Учений визначив останній як компонент правової культури юриста, оскільки до неї, поряд із системою правових знань, умінь і навичок, входять і емоції, почуття та вольові компоненти, які виявляються в правомірній діяльності й поведінці [2, с. 11].

За Б. Сьєдіним, “професійно-правова культура правоохоронців” повинна бути вищою за правову культуру інших громадян [2, с. 15]. Тут наявне поєднання етичного та естетичного в оцінюванні явищ, естетичний смак реалізує себе в правовій культурі особистості завдяки своїй емоційно-раціональній природі, він гармонізує всі її компоненти, забезпечує їх цілісну єдність. За сферою діяльності та специфікою реалізації дію естетичного смаку можна кваліфікувати як фахово зорієнтовану. Першим про фаховий естетичний смак юридичного спрямування заговорив відомий деонтолог С. Сливка в межах юридичної деонтології. Під естетичною культурою працівників правоохоронних органів С. Сливка розуміє почуттєвий вплив “діалогу мистецтва” і законів краси на формування професійної правосвідомості фахівця та його поведінку з метою кваліфікованого розв’язання ним правових проблем.

Естетичні цінності формують творчий дух, забезпечують варіантну (але правомірну) професійну поведінку правоохоронця, не допускають спрощених дій, схематичної чи поверхової “правосвідомості”. Під дією “діалогу з мистецтвом” у підсвідомості фахівця “програмується” зворотний потік почуттів і думок, який позитивно впливає на його професійну діяльність.

До основних принципів естетичної культури фахівця автор пропонує віднести: правознавчу гармонію, естетичний смак, феномен творчої волі, алегоричність, професійну мажорність, службовий дизайн.

С. Сливка вживає терміни “естетично-правовий смак” [3, с. 245] і “естетичний смак правового спрямування” [3, с. 246]. Правоохоронець зобов’язаний діяти в межах закону і правової свідомості, його загальні та професійні естетичні якості мають перебувати у правовому полі під впливом духу права. Навіть коли йому доводиться займатися діяльністю, на перший погляд, не пов’язаною з його фахом, однак він мислить за принципами та структурою, відпрацьованими під час професійної діяльності. Остання настільки входить у життя особистості, що переважно формує всі світоглядні установки особистості, впливаючи на її духовний світ, у тому числі на естетичний смак, який виступає гармонізатором внутрішніх якостей особистості, узгоджує їх із зовнішнім світом. Водночас правоохоронна та правознавча діяльність передбачають розвиток моральних якостей особистості фахівця як професійно значущих. Критерієм моральної оцінки професійної діяльності правоохоронця є абсолютна мораль, абсолютні природні норми. Зрозуміло, що ступінь моральності в кожній людині різний і залежить не стільки від інтелекту, скільки від таких якостей, як воля, глибина переконання, розуміння сенсу життя, характеру бажань тощо [3, с. 244].

Дослідження фахової діяльності правоохоронців ми проводили у двох основних формах – імпліцитній, яка полягає у відтворенні функціональних вимог, яким повинен задовольняти фахівець, і експліцитній, що відтворює перелік відповідних професійно важливих якостей, знань, вмій і навичок, які повинні бути цьому фахівцю притаманні.

Випускники зазначених ВНЗ є працівниками правоохоронних органів. За визначенням М. Мельника, до правоохоронних органів належать суд, прокуратура, органи міліції, органи податкової міліції, органи Служби безпеки України, органи Управління державної охорони, органи Прикордонних військ [4, с. 14].

Правоохоронець – це державний службовець, основним (або головним) предметом діяльності якого є законодавчо визначені функції або завдання з охорони права, відновлення порушеного права або організація виконання покарання, захист національної (державної) безпеки, підтримання правопорядку, забезпечення стану законності. Головними функціями правоохоронців є:

1. Профілактика правопорушень, які тягнуть за собою юридичну відповідальність у сфері публічного права.
2. Захист життя, здоров'я, прав та законних інтересів фізичних осіб.
3. Охорона громадського порядку, громадської безпеки та власності.
4. Ресоціалізація (здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі).
5. Оперативно-розшукова.
6. Розслідування злочинів.
7. Судового розгляду справ.
8. Розгляд справ про адміністративні порушення.
9. Розгляд справ про фінансові та адміністративно-господарські правопорушення.
10. Виконання вироків, рішень, ухвал і постанов судів, постанов органів дізнання й досудового слідства та прокурорів.
11. Контрольна (наглядова).
12. Правороз'яснювальна (функція надання правової допомоги).
13. Аналітична, методична, інформаційна, нормотворча, координаційна.

Зазначені функції вимагають від сучасного правоохоронця бути гарно фізично підготовленим, професійно володіти прийомами захисту й затримання правопорушника, особливо озброєного; вміти надати необхідну допомогу потерпілим особам, пересічним громадянам (перша медична допомога, допомога в надзвичайних ситуаціях – пологи, пожежа, повінь тощо); мати необхідні знання, вміння й навички ефективного здійснення суто професійних функцій з урахуванням морально-естетичних норм. Саме такий правоохоронець, який буде здатний допомогти людині в будь-якій ситуації, зможе завоювати довіру населення, створить новий позитивний імідж працівника правоохоронних органів.

На підставі проведеного О. Іващенко [5, с. 20] професіографічного дослідження (опис умов та чинників, конкретних параметрів, врахування яких сприяє позитивному особистісному становленню фахівця й формуванню статусу професійної готовності до вирішення конкретних завдань) ми виділили сукупність фахово важливих якостей правоохоронця, де естетичний смак є сутнісною характеристикою (табл. 1).

**Наявність естетичного смаку як морально-естетичної детермінанти
у фахових якостях правоохоронця**

№ з/п	Фахово важливі якості правоохоронця	Показники наявності естетичного смаку		
		наявний	частково наявний	відсутній
1	Професійна спостережливість	+		
2	Здатність легко запам'ятовувати словесно-логічний матеріал	+		
3	Особлива пам'ять на зовнішність та поведінку людей		+	
4	Здатність тривалий час зберігати увагу, незважаючи на виснажливність сторонніх подразників			+
5	Здатність відтворювати зоровий образ за словесним описом	+		
6	Уміння вибирати інформацію, потрібну для вирішення завдання, здатність приймати рішення за умов дефіциту інформації та часу на її осмислення	+		
7	Здатність об'єктивно оцінювати свої досягнення, сили та можливості		+	
8	Вміння вести бесіду, діалог, аргументувати, відстоювати свою точку зору	+		
9	Здатність до швидкої дії в умовах дефіциту часу			+
10	Вміння зрозуміло довести до комуніканта свої думки та наміри, швидко знаходити доцільну форму спілкування, залежно від його психологічного стану та індивідуальних особливостей (комунікативна діагностика)	+		
11	Здатність давати об'єктивну оцінку діям інших людей		+	
12	Вміння бачити кілька можливих шляхів та подумки визначати найбільш ефективний	+		
13	Здатність викликати довіру людей	+		
14	Здатність вести спостереження за багатьма характеристиками об'єкта, а також великою кількістю об'єктів одночасно		+	
15	Здатність до самоспостереження		+	
16	Здатність впізнавати факти, явища за незначною кількістю ознак	+		
17	Пам'ять на колір, форму, розмір, рух, розташування предметів, об'єктів	+		
18	Здатність знаходити нові, нестандартні рішення	+		
	Кількісні показники	11	5	2

Проведений аналіз зазначених якостей дає змогу стверджувати, що діяльність правоохоронця насичена естетичним змістом і реалізується за посередництвом естетичного смаку фахівця.

Здійснений аналіз філософських, теоретичних та психолого-педагогічних аспектів проблеми формування естетичного смаку, а також теорії професійної діяльності дозволяє нам дати визначення поняттю “*естетичний смак правоохоронця*” як сутнісної характеристики, яка спрямовує професійну діяльність, спираючись на закони краси, впливає на характер її виконання, активно використовується в індивідуальній оцінці особистістю своєї фахової спрямованості крізь призму естетичних цінностей, сприяє саморозвитку правоохоронця безпосередньо в процесі здійснення ним службових обов’язків. Запропоноване визначення дає підстави стверджувати, що “естетичний смак правоохоронця” має фахову орієнтацію, бо саме він виражає особливості професійної діяльності правоохоронця й активно використовується в процесі її здійснення.

Можна сказати, що естетичний смак правоохоронця знаходить своє втілення в усьому процесі духовно-практичного освоєння особистістю її професійної діяльності. Він впливає на сприйняття, диференціацію, аналіз та оцінку, емоційну й раціональну реакцію правоохоронця на свою практичну діяльність.

Як бачимо, відмінна риса естетичного смаку правоохоронця – специфічна функціональність як з точки зору походження, так і з точки зору його застосування. Однак, спрямовуючи фахову діяльність і водночас виступаючи як сутнісна характеристика професійних якостей, естетичний смак набуває внаслідок цього певної специфіки, яка відрізняє його від смаку загальнокультурного.

Отже, можна говорити про естетичний смак працівника МВС України, формування якого відбувається впродовж усього життя під впливом професійного, соціального, культурологічного й інших факторів та досвіду, як про сутнісну рису не тільки особистості, а й фахівця, що є важливим для ефективного виконання службових обов’язків.

Важливим у виконанні професійних обов’язків є емоційне ставлення до діяльності. Працівники правоохоронних органів постійно зазнають емоційних впливів у зв’язку з виконанням своїх службових обов’язків: натхнення, допитливості, емпатія, депресія, апатія, стрес. Через формування естетичного смаку завдяки його емоційно-раціональній природі можна коригувати емоційний стан особистості фахівця та надавати йому позитивного спрямування.

Естетичний смак також є одним із сутнісних чинників творчості, що пояснюється, по-перше, специфікою естетичного сприйняття як цілісного відображення предмета, по-друге, наявністю в ньому інтуїтивного компонента.

Також доцільно зазначити, що такі поняття, як справедливість, адекватність правових дій, як і самі правові принципи, реалізуються через поняття гармонії та почуття міри, тобто через естетичні категорії, тому не можуть бути продуктивно застосовані без розвиненого естетичного смаку фахівця.

Висновки. Отже, є підстави вести мову про те, що представником нової генерації кадрів для органів внутрішніх справ України у повному розумінні можна назвати працівника, який досягнув високого рівня професійної діяльності, свідомо змінює й розвиває себе в ході виконання фахових обов’язків, вносить у професію свій індивідуальний творчий стиль, знайшов своє індивідуальне призначення, підвищує престижність своєї професії у суспільстві, діє за законами краси. Важливими складовими формування компетентності пра-

цівника МВС України є індивідуальна, творча, соціальна, рефлексійна, мотиваційно-ціннісна, естетична спрямованість. Індивідуалізація цього процесу передбачає високий рівень внутрішньої культури особистості, що неможливо без розвиненої естетичної культури, комплексним виразником особливостей якої є естетичний смак.

Виходячи з вищезазначеного, можемо кваліфікувати естетичний смак як одну з сутнісних фахових рис майбутнього правоохоронця.

Встановлено, що сформованість естетичного смаку як відображення ціннісно-естетичного аспекту діяльності працівника МВС України запобігає проявам правового нігілізму, поверховому ставленню та зневірі у своїй роботі, цинічному ставленню до принципів та ідеалів права, тобто духовній деформації професійно значущих якостей та світоглядних установок. Тому є всі підстави розглядати естетичний смак як сутнісну рису майбутнього працівника МВС України, пов'язану з його фаховою орієнтацією.

Література

1. Зязюн І. Філософія педагогічної діяльності у професійній освіті / І. Зязюн // Діалог культур: Україна у світовому контексті: Філософія освіти : зб. наук. пр. / ред. кол. І.А. Зязюн [та ін.]. – Л. : Сполом, 2002. – Вип. 8. – 384 с.

2. С'єдін Б.Г. Естетичне виховання у структурі професійної морально-правової культури співробітників органів внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. філ. наук : спец. 12.00.12 – філософія права / Б.Г. С'єдін ; НАВС України. – К., 1998. – 16 с.

3. Сливка С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект) / С. Сливка. – Л. : Світ, 2000. – 333 с.

4. Мельник М.І. Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність: закони і коментарі : навч. посіб. / М.І. Мельник, М.І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2001. – 571 с.

5. Іващенко О. Безпека правоохоронця / О. Іващенко // Міліція України. – 1998. – № 1. – С. 20.

ОСАДЧЕНКО І.І.

ОСОБЛИВОСТІ ДИДАКТИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИСТЕМІ “ВИКЛАДАЧ↔СТУДЕНТ” У КОНТЕКСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СИТУАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні дослідники підкреслюють, що в рамках орієнтації на виконання рішень Болонського процесу у контексті вищої освіти України передбачено істотний розвиток не тільки мобільності студентів, а й мобільності викладацького персоналу. Сьогодні викладачі високо цінують теоретичні знання, а знання психології, педагогіки, методики – найслабша ланка у вищій школі, про що свідчать прогалини в контексті взаємодії між суб'єктами навчально-виховного процесу: викладачами та студентами [14; 3, с. 12].

Виникає парадоксальна ситуація суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів зі студентами. Перші неупинно вдосконалюють свої дидактичні технології, будуючи їх на демократичних засадах та застосуванні інноваційних форм, методів навчання, створенні психологічного комфорту в аудиторії. Водночас другі (студенти) усе більше не задоволені результатами освітнього продукту, тобто своїми знаннями, уміннями та навичками, про що свідчать результати нашого опитування й анкетування: студента особливо не цікавить, як відбу-